

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES

Ensenyament de Dret pla 2002

Curs 05-06

Filosofia del Dret

Codi: 15072032

Curs: Quart
Primer quadrimestre

Assignatura Troncal
Crèdits Totals: 4.5
Crèdits Teòrics: 3
Crèdits Pràctics: 1.5

Departament/s: Dret Públic

Professor/s: Dr. Mario Ruiz Sanz (classes teòriques)
Dra. Àngels Galiana Saura (classes pràctiques)

Breu contingut:

Recapitulació sobre el concepte de Dret. Transformacions en el Dret des de l'ordenament jurídic. Alguns aspectes i problemes sobre la justificació del Dret: la legitimitat jurídica, entre racionalitat i ideologia.

Presentació:

OBJECTIUS: Contribuir a la reflexió crítica sobre el Dret com a fenomen racional i ideològic integrat en la societat i la cultura; així com dotar a l'alumne de tècniques bàsiques pel desenvolupament de tasques jurídiques professionals, sobre tot en els aspectes metodològics i formatius relacionats amb qüestions de legalitat i legitimitat democràtica.

Temari:

INTRODUCCIÓ

TEMA I. RECAPITULACIÓ SOBRE EL CONCEPTE DE DRET

- I.1. Estructura, funció i fonamentació del Dret.
- I.2. Normes, drets i injustícies.
- I.3. Legalitat i legitimitat. Legitimació i deslegitimació.
- I.4 Validesa, eficàcia i justificació del Dret.
- I.5. Formalisme, sociologisme, jusnaturalisme.

PRIMERA PART. TRANSFORMACIONS EN EL DRET DES DE L'ORDENAMENT JURÍDIC

TEMA II. PRESSUPÒSITS I CONDICIONS HEGEMONIQUES DE LA DOGMÀTICA JURÍDICA

- II.1. Causes de l'aparició i origen del positivisme jurídic. La reacció front al jusnaturalisme racionalista.
- II.2. Trets bàsics i característiques del formalisme jurídic. El model del legislador racional, la noció de sistema jurídic i els seus criteris ideals: unitat, plenitud i coherència del Dret.

TEMA III. MODIFICACIONS ACTUALS EN LA CONCEPCIÓ NORMATIVISTA DEL DRET

- III.1. Del imperativisme a la "textura oberta" de les normes jurídiques. El problema del marge de discrecionalitat judicial.
- III.2. De l'estructura coercitiva a la regulació de la sanció i els mecanismes alternatius. Sancions negatives i positives.
- III.3. La distinció entre principis i regles. Diversos sentits de l'expressió principi jurídic.

TEMA IV. SOCIETAT, ESTAT I DRET

- IV.1. Dret estatal i pluralisme jurídic.
- IV.2. Funcionalitat-legitimitat en la relació poder social i poder polític-jurídic.
- IV.3. L'Estat de Dret: formació i caràcters.

IV.4. Drets humans i Estat democràtic de Dret.

TEMA V. EL DRET COM A PROCÈS RACIONAL

V.1. Constitució, legislació i drets. La relevància dels valors i principis jurídics a l'Estat constitucional. Conflictes jurídics i drets fonamentals: dels drets del ciutadà als drets de la persona

V.2. El caràcter heterònom del Dret. La motivació de les decisions jurídiques. Garantisme, independència i funcions del poder judicial.

V.3. Professors, legisladors, jutges... qui són els "senyors" del Dret?.

SEGONA PART. ALGUNS ASPECTES I PROBLEMES EN LA JUSTIFICACIÓ DEL DRET: LA LEGITIMITAT JURÍDICA, ENTRE RACIONALITAT I IDEOLOGIA.

TEMA VI. EL PROBLEMA DE L'OBEDIÈNCIA AL DRET

VI.1. Discussió sobre l'existència d'un deure d'obeir les normes jurídiques. Els arguments de les posicions doctrinals al respecte. Reflexions sobre la desobediència i la democràcia.

VI.2. La desobediència civil. Anàlisi conceptual i classes. Possible justificació moral, política i jurídica.

VI.3. L'objecció de consciència. Aproximació conceptual. Estatut jurídico constitucional. Sobre la existència d'un dret general a l'objecció de consciència.

TEMA VII. IGUALTAT I DIFERÈNCIA

VII.1. Plantejament general. La igualtat com a valor jurídic. Dimensions formal i material de la igualtat.

VII.2. Discriminació positiva o inversa. Concepte i característiques. Possible justificació teòrica. Tractament jurídico constitucional i jurisprudencial.

TEMA VIII. SOBRE EL PRINCIPI DE SOLIDARITAT

VIII.1. La solidaritat com a principi polític i jurídic.

VIII.2. La solidaritat en la Constitució espanyola de 1978.

VIII.3. Drets i deures de solidaritat.

TEMA IX. LA TOLERÀNCIA Y ELS SEUS LIMITS

IX.1. Concepte i tipus de tolerància.

IX.2. La qüestió de la tolerància: del plantejament liberal al reconeixement jurídic de la diferència.

IX.3. El problema de la tolerància amb els intolerants.

TEMA X. DRETS HUMANS I PLURALISME CULTURAL

X.1. L'extensió de la ciutadania: interculturalitat i universalitat dels drets humans. Conflictes internacionals i globalització.

X.2. Els límits externs: la soberania estatal qüestionada.

X.3. Els límits interns: fronteres interiors de la democràcia. El problema dels drets de les minories.

Forma d'avaluació:

Examen final, que consistirà en una prova global i combinada de qüestions tipus test i de preguntes amb respostes curtes, provinents tant de classes teòriques com de classes pràctiques.

Es valorarà la col·laboració dels alumnes en la preparació, exposició i intervenció dins

de les classes pràctiques.

Bibliografía:

PRIMERA PART

ALEXY, R., Teoría de los derechos fundamentales, Madrid, Centro de Estudios Constitucionales, 1993.

ATIENZA, M.; RUIZ MANERO, J., Las piezas del Derecho. Teoría de los enunciados jurídicos, Barcelona, ed. Ariel, 1996.

BOBBIO, N., El positivismo jurídico, Madrid, ed. Debate, 1993.

CALVO, M., Los fundamentos del método jurídico: una revisión crítica, Madrid, ed. Tecnos, 1994.

CALSAMIGLIA, A., Introducción a la ciencia jurídica, Barcelona, ed. Ariel, 1986.

DIAZ, E., Sociología y Filosofía del Derecho, Madrid, ed. Taurus, 1980 (2ª ed).

DIAZ, E., De la maldad estatal y la soberanía popular, Madrid, ed. Debate, 1984.

DIAZ, E., Curso de Filosofía del Derecho, Madrid, ed. Marcial Pons, 1998.

FERNANDEZ, E., Filosofía, Política y Derecho, Madrid, ed. Marcial Pons, 1995.

FERNANDEZ, E., Entre la razón de Estado y el Estado de Derecho: la racionalidad política, Madrid, Dykinson, 1997.

FERRAJOLI, L., Derecho y razón, Madrid, ed. Trotta, 1994.

FERRAJOLI, L., Derechos y garantías. La ley del más débil, Madrid, Trotta, 1999.

FERRAJOLI, L. (en debate con VV.AA.), Los fundamentos de los derechos fundamenrtales, Madrid, Trotta, 2001.

FIORAVANTI, M., Los derechos fundamentales. Apuntes de historia de las constituciones, Madrid, Trotta, 1996.

GUASTINI, R., Distinguiendo. Estudios de teoría y metateoría del Derecho, Barcelona, Trotta, 1999.

HABERMAS, J., Facticidad y validez, Madrid, Trotta, 1998.

HOERSTER, N., En defensa del positivismo jurídico, Barcelona, Gedisa, 1999.

MARMOR, A., Interpretación y teoría del Derecho, Barcelona, Gedisa, 2001

MORESO, J.J., La indeterminación del Derecho y la interpretación de la Constitución, Madrid, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 1997.

NINO, C.S., Introducción al análisis del Derecho, Barcelona, Ariel, 1983.

PALOMBELLA, G., Fiilosofía del Derecho. Moderna y contemporánea, Madrid, Tecnos, 1999.

PECES-BARBA, G., Introducción a la Filosofía del Derecho, Madrid, ed. Debate, 1983.

PECES-BARBA, G., Curso de derechos fundamentales. Teoría general, Univ. Carlos III de Madrid-BOE, 1999.

PEREZ LUÑO, A. E., Derechos humanos, Estado de Derecho y Constitución, Madrid, ed. Tecnos, 1981.

PRIETO, L., Ideología e interpretación jurídica, Madrid, ed. Tecnos, 1987.

PRIETO, L., Sobre principios y normas. Problemas del razonamiento jurídico, Madrid, Centro de Estudios Constitucionales, 1992.

PRIETO, L., Constitucionalismo y positivismo, México D.F., Fontamara, 1997.

RAZ, J., Razón práctica y normas, Madrid, Centro de Estudios Constitucionales, 1990.

VV.AA., El derecho y la justicia (E. Garzón, F. Laporta. eds.). Madrid, ed. Trotta. 1996.

ZAGREBELSKY, G., El derecho dúctil. Ley, derechos, justicia, Madrid, ed. Trotta, 1995.

SEGONA PART

BOBBIO, N., El tiempo de los derechos, Madrid, ed. Sistema, 1993.

DE LUCAS, J., El desafío de las fronteras. Derechos humanos y xenofobia frente a una sociedad plural, Madrid, ed. Temas de Hoy, 1994.

DE LUCAS, J., Puertas que se cierran. Europa como fortaleza, Barcelona, ed. Icaria, 1996.

DE LUCAS, J., Globalització i identitats. Claus polítiques i jurídiques, Barcelona, CETC, 2003.

DWORKIN, R., Los derechos en serio, Barcelona, ed. Ariel, 1984.

DWORKIN, R., El dominio de la vida, Barcelona, Ariel, 1994.

GARZON VALDES, E., Derecho, Ética y Política, Madrid, Centro de Estudios Constitucionales, 1994.

GARZON VALDES, E., Filosofía, política, derecho. Escritos seleccionados (ed. a cargo de J. de Lucas), Col·lecció Honoris Causa, Universitat de València, 2001.

LYONS, D., Aspectos morales de la teoría jurídica, Barcelona, Gedisa, 1999.

NINO, C.S., Derecho, moral y política, Barcelona, ed. Ariel, 1994.

NINO, C.S., La constitución de la democracia deliberativa, Barcelona, Gedisa, 2000.

PECES-BARBA, G., Los valores superiores, Madrid, ed. Tecnos, 1984.

PECES-BARBA, G., Derecho y derechos fundamentales, Madrid, Centro de Estudios Constitucionales, 1993.

SANDEL, M., El liberalismo y los límites de la justicia, Barcelona, Gedisa, 2000.

SINGER, P., Democracia y desobediencia, Barcelona, ed. Ariel, 1985.

VV.AA., Derechos humanos (J. Ballesteros, ed.), Madrid, ed. Tecnos, 1992.

VV.AA., Derechos humanos. Textos y casos prácticos (M.J. Añón y otros), Valencia, ed. Tirant lo blanch, 1996.

Observacions:
